

e-zpravodaj

Národní knihovny ČR

ročník 3 / číslo 2 / 2016
březen – duben

nové služby, knihy, akce a další zajímavosti

ebrary – 260 461
prohlédnutých
stránek v roce 2015

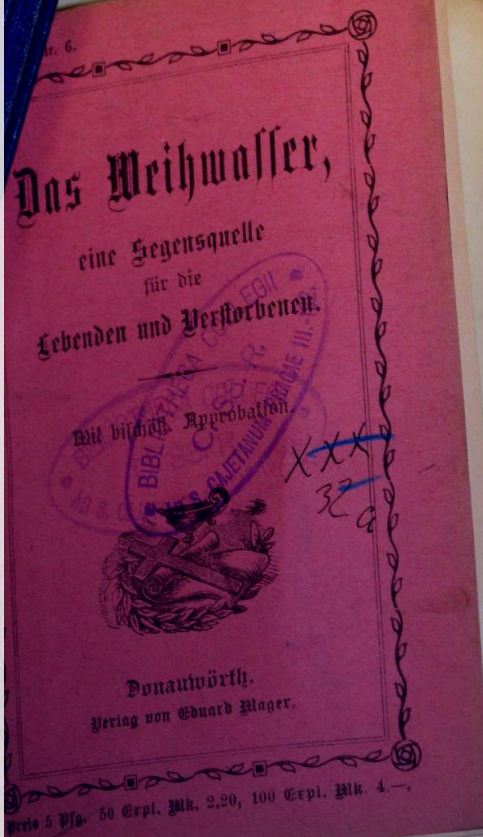
Hlasujte pro Dotaz
roku 2015

Meziknihovní služby
jsou ...

Tři otázky pro Renátu
Salátovou

Ptejte se knihovny
na Facebooku

Knihy znovu nalezené

e-zpravodaj Národní knihovny ČR

ročník 3 | číslo 2 | 2016 | březen - duben | beta verze
Dvuměsíčník

Adresa vydavatele a redakce:

Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
IČ 00023221, DIČ CZ00023221
E-mail: e-zpravodaj@nkp.cz
Telefon: 221 663 279 (H. Vajnerová),
221 663 252 (S. Vondráková)

Výkonná redakce: *Hana VAJNEROVÁ, Soňa VONDRÁKOVÁ*
Redakční rada: *Irena MAŇÁKOVÁ* (předseda),
Jana HUŇOVÁ, Karolína KOŠŤÁLOVÁ, Petra ŠŤASTNÁ
Grafické zpracování: *Klára LINARTOVÁ*

Příspěvky připravili: *Kateřina HEKRDLOVÁ,*
Markéta HRDLIČKOVÁ,

Zuzana KOPEČNÁ, Karolína KOŠŤÁLOVÁ, Jan LUKAVEC,
Barbora RUDIŠINOVÁ, Renáta SALÁTOVÁ,
Petra ŠŤASTNÁ, Hana VAJNEROVÁ, Lenka VÁLKOVÁ,
Soňa VONDRÁKOVÁ

Obrazová dokumentace: Archiv NK ČR, *Eva HODÍKOVÁ,*
Odbor služeb NK ČR, Oddělení rukopisů a starých tisků,
Oddělení výstav NK ČR, *Darryl PITT, Renáta SALÁTOVÁ,*
Slovanská knihovna, Webarchiv, Wikipedia

e-zpravodaj NK ČR je dostupný na adrese:
<http://e-zpravodaj.nkp.cz>

Co je nového

3

Uzavírka NK ČR v březnu

ebrary – 260 461 prohlédnutých stránek v roce 2015

Zkušební přístup do databáze
Poetry & Short Story Reference Center

Hlasujte pro Dotaz roku 2015

Představujeme

4

Jezuité a Klementinum

Meziknihovní služby jsou ...

Webarchiv: Archivace webu
– co to vlastně je a jaký je její smysl?

Máchův Máj v NDK

Tři otázky pro Renátu Salátovou

Zajímavosti a tipy

8

Co čte knihovník? / Trpaslík

Střípky z Archivu NK ČR / Tiskárny v Klementinu

Ptejte se knihovny na Facebooku

Kalendárium aneb víte, že ...

Zveme vás

11

PŘÍBĚHY MÍST / Topografie soudobé paměti národa

Knihy znovu nalezené

Mozart & Praha očima Marka Podwala

Události a vzpomínky Semena Nikolajeva

Moji doslidžennja istoriji ta sučasnosti ukrajins'koji
movy: dorobok ostannich rokiv
(Moje vědecké úvahy nad dějinami a současností
ukrajinštiny: práce posledních let)

Co je nového

Provoz Národní knihovny ČR v březnu

V době velikonočních svátků 25.–28. března bude Národní knihovna ČR uzavřena.

ebrary — 260 461 prohlédnutých stránek v roce 2015

Největší kolekcí zahraničních e-knih, kterou mohou čtenáři NK ČR využívat, je elektronická knihovna ebrary, konkrétně kolekce Academic Complete. Aktuálně ebrary obsahuje více než 129 000 e-knih z nejrůznějších oborů. Můžete s ní pracovat na počítačích NK ČR i z domova prostřednictvím tzv. vzdáleného přístupu. V roce 2015 jste si v ebrary online prohlédli 260 461 stránek. Nejčastěji jste četli e-knihy věnované historii, politickým a společenským vědám. Mezi nakladatelstvími, jejichž e-knihami čtenáři v loňském roce v ebrary nejvíce „listovali“, vítězí ta akademická a vědecká, tj. Oxford University Press, Brill Academic Publishers a John Wiley & Sons. A které tituly byly v loňském roce nejvyužívanější?

1.	GOOKIN, Dan. <i>Beginning programming with C for dummies</i> . Hoboken, NJ: For Dummies, a Wiley Brand, [2014] ISBN 978-1-118-73765-1.	1468 prohlédnutých stran
2.	TROY, Gil. <i>Morning in America: how Ronald Reagan invented the 1980s</i> . Princeton, New Jersey: Princeton University Press, [2005]. ISBN 978-1-4008-4930-7.	1358 prohlédnutých stran
3.	<i>Architectural regionalism: collected writings on place, identity, modernity, and tradition</i> . New York: Princeton Architectural Press, ©2007.	1292 prohlédnutých stran

Vybrané stránky je možné z ebrary vytisknout nebo si okopírovat jejich text, uložit ho do textového editoru a dále s ním pracovat podle potřeby. To, že je studium z „papírového“ dokumentu stále oblíbené, ukazuje celkový objem 215 886 stránek vytištěných z ebrary v roce 2015. Zkopírovaných stránek bylo v loňském roce výrazně méně: celkem si čtenáři takto uchovali text 5 387 stránek. Mezi e-knihy, z nichž se nejčastěji tisklo či kopírovalo, patřily v roce 2015 tyto tituly:

1.	KIMURA, Jun. <i>Electrodiagnosis in diseases of nerve and muscle: principles and practice</i> . 3rd. ed. New York: Oxford University Press, 2001.	2336 vytištěných stran
2.	<i>Japanese philosophy: a sourcebook</i> . Honolulu: University of Hawaii Press, [2011]. Nanzan library of Asian religion and culture. ISBN 978-0-8248-3707-5.	1562 vytištěných stran

3.	<i>The handbook of science and technology studies</i> . 3rd ed. Cambridge, MA: The MIT Press, ©2008.	1079 vytištěných stran
----	--	---------------------------

1.	<i>Architectural regionalism: collected writings on place, identity, modernity, and tradition</i> . New York: Princeton Architectural Press, ©2007.	403 kopírovaných stran
2.	LINDSAY, D. Michael. <i>Faith in the halls of power: how evangelicals joined the American elite</i> . Oxford: Oxford University Press, 2007.	336 kopírovaných stran
3.	NESTER, William R. <i>The first global war: Britain, France, and the fate of North America, 1756-1775</i> . Westport, Conn.: Praeger, 2000.	218 kopírovaných stran

Chcete si e-knihu číst, i když nejste online? Většinu z titulů obsažených v ebrary si můžete vypůjčit a po dobu dvou týdnů je používat na vlastním chytrém telefonu, čtečce, tabletu nebo počítači. Podmínkou je pouze vytvoření Adobe ID a instalace programu Adobe Digital Editions na Váš počítač, respektive stažení aplikace Bluefire Reader na chytrý telefon či tablet. V loňském roce si čtenáři NK ČR tímto způsobem vypůjčili a offline studovali 3 882 e-knih. Mezi nejčastěji půjčované patřily:

1.	EPPLEY, Daniel. <i>Defending royal supremacy and discerning God's will in Tudor England</i> . Aldershot, England: Ashgate, ©2007. St. Andrews studies in Reformation history.	14 výpůjček
2.	HARRELL, Stevan. <i>Ways of being ethnic in Southwest China</i> . Seattle: University of Washington Press, ©2001. Studies on ethnic groups in China.	12 výpůjček
3.	LUND, Brian. <i>Understanding state welfare: social justice or social exclusion?</i> London: SAGE, 2002.	10 výpůjček

Zkušební přístup do databáze Poetry & Short Story Reference Center

V březnu budou mít uživatelé NK ČR možnost vyzkoušet si v rámci zkušebního přístupu plnotextovou databázi *Poetry & Short Story Reference Center* od společnosti EBSCO. Databáze obsahuje téměř 700 000 básní (od klasických po současné), bezmála 55 000 povídek či na 10 000 divadelních her. Kromě textových dokumentů zde najdete také více než 2 300 zvukových nahrávek autorských čtení, které poskytla Akademie amerických básníků. Databáze není zaměřena pouze na anglo-americkou jazykovou oblast, ale jsou v ní díla z celého světa.

Databáze může sloužit jako rozšíření nabídky elektronických informačních zdrojů zaměřených na literaturu (licencované databáze *Literature Online* a *Literature Resource Center*).

Hlasujte pro Dotaz roku 2015

Na stránkách služby *Ptejte se knihovny* můžete v současné době rozhodovat o vítězi ankety **Dotaz roku 2015**. Připravili jsme pro Vás výběr 10 nejzajímavějších dotazů zodpovězených v loňském roce. Který z níže uvedených si dle Vašeho názoru zasluhuje označení Dotaz roku?

- [Leonardo da Vinci a církve](#)
- [Jak se rodí čerti](#)
- [Rozdíl mezi zmrzlinou a nanukem](#)
- [Vzhled starých Slovanů, Germánů a Keltů](#)
- [Korunovační klenoty](#)
- [Statická elektřina](#)
- [Původní délka Labe](#)
- [První česká věta](#)
- [Jak funguje dotykový displej](#)
- [Vtipy o blondýnkách](#)

Plné texty dotazů a odpovědí i s možností hlasování naleznete na stránkách *Ptejte se knihovny* po kliknutí na banner "Hlasujte pro nejlepší dotaz roku 2015". Věříme, že vybrané dotazy Vás pobaví, poučí a přinesou zajímavé a nové informace.

Představujeme

Jezuité a Klementinum

Letos tomu bude 460 let, kdy se v klementinské koleji usadilo prvních dvanáct jezuitů. Jezuitský řád netřeba dlouze představovat, o jeho historii i zakladateli, svatém Ignáci z Loyoly, pojednává mnoho odborných publikací. Obecně však lze říci, že tento řád – a díky němu i budova Klementina – je dodnes spjat s různými oblastmi vzdělání, kultury i vědy. Byly to prostředky, jimiž se jezuité

Sv. Ignác z Loyoly, NK ČR, univerzitní teze sign. Th. 45

snažili a toužili dosáhnout poznání světa, toho dobrého v něm, smyslu, cesty i cíle života, Boha. Jejich doménou se stalo školství, které zajistilo nejen rozkvet, ale také „přežití“ řádu v období rekatolizace, stavovského povstání, Obnoveného zřízení zemského či třicetileté války.

Z řad významných „klementinských“ jezuitů, jako byli např. Španěl Rodrigo Arriaga, Bohuslav Balbín a mnoho dalších, vyčnívá i proslulý páter Antonín Koniáš, jenž se svého času stal pro obrozence symbolem ztracení, a to kvůli svému radikálnímu přístupu, jakým potíral protestantskou víru, téměř „legendárním“ pálení knih. Byl to ale zároveň jezuita, který napsal několik knih krásnou češtinou.

Současný člověk má k dispozici celou řadu příležitostí, nástrojů i možností – sekundární literaturu i samotné prameny – jak se seznámit s kontextem doby, zajímat se, objevovat, kriticky hodnotit a nepodlehnout povrchním úsudkům. Pokud se totiž rozhlédne okolo sebe a pokusí se procítit klementinského genia loci, zkusí v něm zapátrat a proniknout do jeho útrob, pochopí, že právě díky jezuitům a jejich péči Klementinum dodnes skrývá neuvěřitelné, úžas budící poklady. A to jak v podobě nejstarších rukopisů, tisků, grafik, map atd., tak i ve formě architektonických skvostů, včetně nástěnné výzdoby či vybavení interiérů.

Vyčerpávajícím a nadmíru poutavým zdrojem k tématu letošního výročí je pro čtenáře i každého zvědavého návštěvníka Klementina kniha *„Jezuité a Kle-*

Jan Jakub Thumer (1644-1726) – Jan Kryštof Sartorius zv. Norimberský (před 1680- po 1739): Jezuitští spisovatelé. Teze, již obhájili Antonín Pubetz a Tomáš Wolff, Národní knihovna ČR, sign. Th. 268

mentinum, již sestavil kolektiv autorů pod vedením Aleny Richterové a Ivany Čornejové. Jedná se o katalog ke stejnojmenné výstavě, která proběhla právě před deseti lety, tedy k výročí 450 let příchodu jezuitů do českých zemí.

Meziknihovní služby jsou ...

Potřebujete článek nebo knihu, která se v Národní knihovně nenachází? Ani v dnešní době, které vládne internet a elektronická média, nemá žádná knihovna úplně všechny dokumenty, které její čtenáři v danou chvíli potřebují. Proto knihovny nabízejí tzv. meziknihovní služby, jejichž prostřednictvím mohou pro své čtenáře z jiné knihovny vypůjčit knihu nebo mu zajistit kopii článku, kapitoly atd.

Prostřednictvím meziknihovních služeb Vám rádi z jiné české nebo zahraniční knihovny zajistíme dokument, který potřebujete. V případě knih je zpravidla možné zprostředkovat vypůjčku nebo kopii konkrétní kapitoly. U článku z časopisů a novin pro Vás z jiné knihovny získáme jeho kopii.

Jak zjistím, co není v NK ČR?

Prvním krokem, než o meziknihovní služby požádáte, je zjistit, zda se hledaná kniha, časopis, noviny, CD-ROM atd. skutečně v Národní knihovně nenachází. Informace o novějších dokumentech najdete v [online katalogu NK ČR](#), u starších publikací vydaných před rokem 1995 je nutné dostupnost v NK ČR ověřit i v [naskenovaných katalogích](#).

Jako alternativu k naskenovaným katalogům můžete využít i lístkové katalogy v Hale služeb. Důležitým zdrojem pro Vás bude také [Souborný katalog ČR](#). Jeho prostřednictvím můžete zjistit, jestli hledaný titul nevlastní jiná česká knihovna. Informace o dostupnosti zahraničních knih vydaných v letech 1965 až 2000 je nutné ověřit i v lístkové [Centrální evidenci zahraniční literatury](#), která doplňuje údaje v Souborném katalogu ČR. Tyto katalogy najdete v přízemí na hlavní chodbě poblíž bufetu.

V případě zahraničních časopisů doporučujeme kromě Souborného katalogu ČR využít i [Elektronickou knihovnu časopisů \(EZB\)](#), v níž najdete informace o e-časopisech. Součástí EZB je u každého e-časopisu informace o způsobu přístupu k plným textům, tj. zda jsou volně přístupné na internetu nebo je má NK ČR dostupné v rámci některé databáze. U jednotlivých titulů si zde můžete i snadno ověřit, jestli není časopis v elektronické podobě přístupný v některé další knihovně, která je do EZB zapojená.

Máte problémy s prověřením katalogů? Napište nám na adresu reference@nkp.cz, rádi Vám pomůžeme.

Jak si mohu objednat meziknihovní služby?

Meziknihovní služby si můžete velmi jednoduše objednat prostřednictvím svého čtenářského konta v [online katalogu NK ČR](#). Po přihlášení do tohoto konta stačí kliknout na odkaz MVS v horní navigační liště. V online

formuláři si nejprve zvolíte, zda máte zájem o vypůjčku knihy (Kniha) z jiné knihovny nebo potřebujete kopii článku (Časopis). Dalším krokem je rozhodnutí, zda má být požadovaný dokument získaný z jiné české knihovny nebo ze zahraničí. Do formuláře pak vyplíte základní údaje o požadovaném dokumentu a objednávku potvrdíte.

Kolik to stojí?

Vypůjčky z jiných českých knihoven Vám prostředkujeme zdarma. U kopií získaných z českých knihoven hradíte tu částku, kterou NK ČR za kopie v příslušné knihovně sama zaplatila. Pokud se nepodaří dokument získat z některé české knihovny, je dalším krokem oslovení zahraničních knihoven. V takovém případě je cena již pevně stanovená. Cena vypůjčky se řídí místem, v němž byl požadovaný dokument vydán, tj. 250,- Kč za vypůjčku knihy vydané v Evropě mimo Velkou Británii a 450,- Kč za vypůjčku dokumentu vydaného ve Velké Británii a v zámoří. V případě kopií získaných ze zahraniční knihovny vychází jejich cena z počtu stránek článku, kapitoly atd. v originálním dokumentu. Za každých započatých 5 stran předlohy účtujeme 40,- Kč.

Podmínky meziknihovních služeb

Meziknihovní služby mohou v NK ČR využít všichni čtenáři, kteří mají platný čtenářský průkaz. Knihy vypůjčené z českých knihoven je často možné studovat i absenčně. Konkrétní podmínky, za nichž Vám můžeme knihu zpřístupnit, však vždy určuje knihovna, ze které jsme pro Vás vypůjčku získali. Knihy vypůjčené v zahraničí je možné studovat pouze prezenčně v NK ČR. Součástí podmínek vypůjčky je i dodržení termínů pro vrácení vypůjčky (případně včasné žádosti o její prodloužení). Kopie získané prostřednictvím meziknihovních služeb se stávají Vaším majetkem.

Pokud jsou s poskytnutím meziknihovních služeb spojené nějaké poplatky, hradíte je až ve chvíli, kdy se nám požadovaný dokument podaří získat.

Kompletní informace o meziknihovních službách Vám rádi poskytneme v [Referenčním centru NK ČR](#). Neváhejte nás zde navštívit, zatelefonovat na číslo 221 663 202 nebo napsat na adresu mvs@nkp.cz.

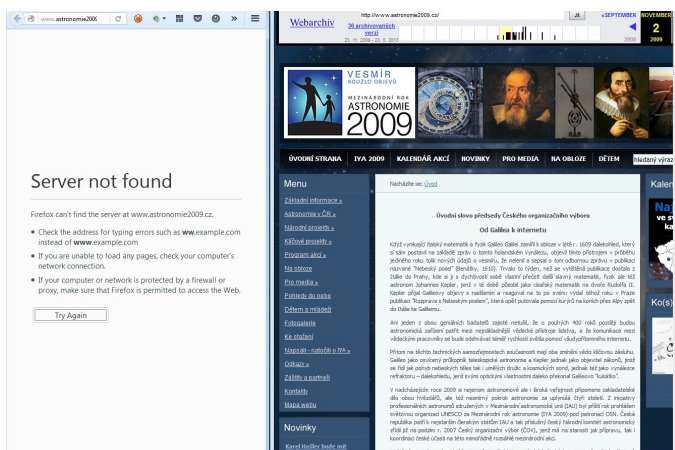
Archivace Webu — co to vlastně je a jaký je její smysl?

Markéta Hrdličková, Barbora Rudišínová

V minulých článcích e-zpravodaje NK jsme se zabývali [akvizicí ve Webarchivu](#) a [možnostmi vyhledávání](#). Nyní si představíme, jaký je vlastně význam archivace webu a kdo se archivaci webu věnuje.

Od vzniku webu počátkem 90. let minulého století počet dokumentů publikovaných na webu narostl do obrovského množství. Na internetu dnes převažují dokumenty, které vznikají primárně elektronicky (born digital) nad těmi, které existují také v tištěné verzi. Vzhledem k povaze webu, která je velmi proměnlivá, se tyto dokumenty stále mění nebo dokonce zanikají. Časté promě-

ny nebo zánik můžeme pozorovat zejména u aktuálních informací, časově vymezených akcí a projektů, zpravodajství, stránek politických subjektů atd. Konkrétním příkladem může být internetová encyklopedie Wikipedia, která obsahuje ve svých heslech množství odkazů, které směřují na dnes již neexistující obsah - například heslo věnované Mezinárodnímu roku astronomie, které odkazuje mimo jiné na dnes již nefunkční web české účasti na projektu.

Ukázka zaniklého webu Mezinárodního roku astronomie 2009 v současnosti a jeho archivovaná verze ve Webarchivu

Také tištěné časopisy vytváří své paralelní elektronické verze, kde je často obsah obohacen dalšími články, aktualitami nebo přímo zpětnou vazbou v podobě komentářů uživatelů. Některé časopisy se již nyní přesouvají pouze na web a zejména z ekonomických důvodů ruší své tištěné verze. Je možné, že se v budoucnu tištěná periodika transformují a budou vycházet jednou za čas pouze jako exkluzivní verze online časopisů.

Pokud webové zdroje nebudou archivovány, zmizí podstatná část kulturního dědictví.

Z těchto důvodů vznikla potřeba online publikovaný obsah registrovat, uchovávat a chránit před zánikem. Onen problém si uvědomují zejména národní knihovny, vzhledem k jejich poslání uchovávaní kulturního dědictví - dosud (historicky) zejména v tištěné podobě. Některé země rozšířily povinný výtisk i na elektronické (online) publikace. Příslušná legislativa se však v jednotlivých zemích liší: některé knihovny mohou archivovat veškeré elektronické online zdroje včetně získání přístupu do zabezpečených částí obsahu, ale tyto archivní verze pak nemohou zpřístupňovat (např. Francie), některé země mají omezení pouze na určitý typ zdrojů (např. zdroje veřejné správy v Estonsku). V České republice neexistuje povinný výtisk pro elektronické publikace, archivace je tedy založena na knihovní licenci autorského zákona a zpřístupnění na dobrovolnosti vydavatelů.

Národní knihovny nejsou však jediné instituce, které se archivaci webu věnují. Jsou to také některé univerzity nebo vysoké školy – především tedy jejich knihovny, které vytváří kolekce archivovaných webových zdrojů, zejména předmetově profilovaných dle

zaměření dané univerzity.

Webové archivy sdružuje konsorcium IIPC (International Internet Preservation Consortium), jehož členem je také od roku 2007 Webarchiv NK ČR. Konsorcium se zabývá vývojem nástrojů pro archivaci webu a vytvářením standardů i metodik. Jedním z neznámějších webových archivů je archiv americké neziskové organizace Internet Archive, v jehož kolekcích kromě běžných webových stránek najdete například také historická videa, audio soubory nebo počítačové hry.

Z dnešní perspektivy je těžké posoudit, jaký obsah nás bude zajímat v budoucnosti. V ideálním případě by bylo vhodné archivovat vše, to však není z technických a kapacitních důvodů možné. Z tohoto důvodu se snažíme jak vytvářet obraz "celého" českého webu - tzv. celoplošné sklizně (archivace všech zdrojů na doménu .cz alespoň jednou ročně), tak budovat kolekci vybraných zdrojů s určitou historickou hodnotou, které jsou archivovány pravidelně. K zachování informací o aktuálních společenských událostech (např. volby či významná výročí) slouží ve Webarchivu zejména tematické sbírky.

Webarchiv v současnosti obsahuje přes 4700 zdrojů, které může zpřístupňovat online. Nejedná se pouze o stránky existující i na „živém webu“. Část zdrojů tvoří stránky, které už nefungují, a tak je možné je zobrazit pouze z archivu. Již zaniklých stránek je ve Webarchivu 281 (zjištěných), jedná se tedy o cca 6% z celkového archivu. Předpokládáme, že v rámci celoplošných sklizní bude toto číslo mnohem větší.

Ukázka již zaniklého webu politické strany Suverenita ve Webarchivu a její současná verze

Uživatelé webových archivů jsou dnes zejména badatelé, kteří vyhledávají v archivu historické informace, dnes již na „živém“ webu nedostupné. V současnosti obsahují webové archivy data maximálně dvě desítky let stará (Internet Archive funguje od roku 1996, český Webarchiv od roku 2001), můžeme tak předpokládat, že význam webových archivů do budoucna posílí. Využívání metadat z webových archivů (tzv. big data) k vědeckému bádání (např. historickému, jazykovědnému, sociologickému aj.) je aktuálním trendem, zejména v zahraničí. Příkladem může být vyjádření kanadského profesora digitálních dějin Iana Milligana, že bez webových archivů není možné studovat dějiny 90. let 20. století. Pokud budou historici psát o událostech jako je 9. září 2011 nebo hnutí Occupy Wall Street, neobjedou se bez použití webových archivů.

Abychom to shrnuli, archivace webu zahrnuje sled činností umožňujících získání, uložení a zpětné zpřístupnění elektronických online dokumentů. Předmětem zájmu je uchování online publikované části národního kulturního bohatství a zajištění přístupu k plným textům těchto zdrojů na webu nebo k jejich archivované verzi - v případě, kdy původní text není na webu dostupný.

Máchův Máj v NDK

Máchův *Máj* slaví výročí – 180 let od prvního vydání. Poprvé vyšel vlastním nákladem K. H. Mácha přesně dne 23. dubna 1836. V tiskárně J. Spurného Mácha osobně vybíral písmo a byl potěšen, když našel typ písma, který ještě nikdy nebyl použit. Celkem vzniklo 600 výtisků, z nichž část byla vytištěna na kvalitnějším papíře a byla honosněji svázána. Zlomek z této části produkce Mácha vlastnoručně podepsal. První vydání tak vlastně vyšlo ve třech variantách a tomu odpovídala i trojí cena: 14, 22 a 30 krejcarů.

Ohlas na první vydání *Máje* byl rozporuplný: část spisovatelské obce knihu přijala, valná většina ale nikoliv. Teprve později bylo toto dílo, které i sám Mácha pokládal za své vůbec nejlepší, odbornou veřejností oceněno. Máchův *Máj* vyšel podruhé s úvodem od Karla Sabiny v roce 1845. Na třetí vydání si čtenáři museli počkat až do roku 1861. Pravidelně se báseň začala objevovat na českém knižním trhu od konce 19. století. K stému výročí Máchova narození v roce 1910 bylo publikováno už 32. vydání *Máje*, jen v mezidobí v letech 1945 až 1956 došlo k nárůstu o dalších 23 vydání a v letech 2010 až 2014 vyšla báseň každoročně minimálně jednou. Současně se stoupající četností vydání se tomuto dílu věnovalo stále více literárních kritiků a literárních vědců.

Za zmínku rozhodně stojí Arne Novák, Alois Pražák či F. X. Šalda, který významným způsobem přispěl k obhajobě originality Máchova stylu.

Máj byl přeložen do mnoha světových jazyků a ilustrovali ho velikáni českého výtvarného umění. My ho dnes stále můžeme obdivovat mimo jiné v Národní digitální knihovně, kde kromě prvního a druhého vydání nalezneme i vydání z roku 1888, 1893, 1907, 1910, 1926 i 1928 a mnoho novějších.

Tři otázky pro... Renátu Salátovou, redaktorku časopisu *Knihovna: knihovnická revue*

Na webových stránkách NK ČR lze nalézt tuto informaci: „*Knihovna: knihovnická revue* vychází od roku 2005 dvakrát ročně ve formátu A5, s přibližným počtem 120 stran a v nákladu 200-300 kusů. Časopis je spravován redakcí ve spolupráci s redakční radou. Redakční rada je složena z českých a zahraničních odborníků našeho oboru.“

Můžete nám tento titul blíže představit? Kdo má být jeho cílovým čtenářem – akademik, student, knihovník?

Náš časopis je jedním ze tří recenzovaných oborových časopisů (spolu s *Proinflow* a *Knihy a dějiny*). Vychází dvakrát ročně a má svoji historii (viz můj článek v *Knihovně 2/2015*). Periodikum je rozděleno na recenzovanou a nerecenzovanou část.

Každé číslo je nejprve vydáváno v tištěné podobě a poté se převádí do podoby elektronické (ISSN 1802-8772). V anglické verzi je k němu od roku 2014 přidáván překlad recenzovaných příspěvků.

Počínaje rokem 2015 je časopis *Knihovna: knihovnická revue* zařazen do prestižní databáze vědeckých časopisů *The European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences* (ERIH PLUS). Od roku 2009, díky uzavřené licenční smlouvě se společností EBSCO, jsou obsahy časopisu excerповány do některých databází této společnosti.

Každé číslo obsahuje cca 120 stran textu, což je hodně. Jak složitý je proces vzniku konkrétního čísla a kterou jeho fází považujete za nejnáročnější? Máte za sebou předchozí zkušenost s projektovým plánováním? S jakým předstihem zveřejňujete témata a avizujete příjem textů do redakce?

Redaktorkou jsem se stala v září 2012. Od té doby sbírám zkušenosti a neustále se snažím vzdělávat a zlepšovat práci redakce. Zkušenosti s projektovým plánováním jsem měla velmi malé. Učila jsem se takřikajíc za pochodu.

Témata nezveřejňujeme dopředu, ale samozřejmě máme termíny uzávěrek. Proces vedoucí k vytištění čísla je dlouhý. Pokusím se ve zkratce představit nejnáročnější část a tou je práce s recenzovanými příspěvky.

Vydání článku v odborném periodiku (časopisu) či jeho recenzované části předchází recenzní (posuzovací) řízení. Členové redakční rady dostávají příspěvek, aby posoudili jeho vhodnost pro použití v recenzované části periodika. V e-mailové či osobní diskusi pak každý člen redakční rady vyjádří svůj názor a až poté padne rozhodnutí o zahájení recenzního řízení. Jednotliví členové, jsou-li požádáni, či z vlastní iniciativy, navrhnou vhodného recenzenta/y, recenzenti jsou následně osloveni výkonným redaktorem. Posudky by pro každý příspěvek měly být zpracovány nejméně dva. Někdy si redakce vyžádá posudků více. Děje se tak především v případě protichůdných názorů obou recenzentů – pak rozhoduje stanovisko třetího recenzenta.

Recenzenti dostávají formulář k recenznímu řízení a termín, kdy by měl posudek zaslat. Termín musí být dostačující jednak pro recenzenta, jednak pro autora příspěvku, aby měl čas zpracovat recenzentovy připomínky, a v neposlední řadě také pro redakci, aby měla dostatek času pro jazykovou korekturu.

U nerecenzovaných příspěvků tento proces samozřejmě odpadá. Po přijetí příspěvků do časopisu dochází k jazykové korektuře a komunikaci s autory. Poté jsou všechny příspěvky, ať recenzované či nerecenzované zaslány grafikovi a dochází ke zlomu čísla (grafik číslo zpracuje v grafickém programu do finální podoby, jak ho znají čtenáři). Následují tři předtiskové korektury.

Jaké jsou vize, nápady a plány redakce do budoucna? Chcete v tomto roce čtenáře něčím novým překvapit?

Zajímavá otázka ☺. Redakce by chtěla vydávat více monotematických čísel, takže možná dojde na zveřejnění „tematického plánu“. Chtěli bychom vydávat více příspěvků od zahraničních autorů. Cílem je zvýšit počet příspěvků od akademické obce a také, aby se více

publikovalo nejen o stávajících, ale i o nových trendech. Dále bychom rádi publikovali více textů v angličtině. Chtěli bychom se dostat do mezinárodní databáze SCOPUS.

Zajímavosti a tipy

Co čte knihovník? Trpaslík

Jan Lukavec

Když necháme stranou v uzamčených kostelích stojící plastiky andělů či jednorázové lary a zombie party, ze všech nadpřirozených bytostí se právě s trpaslíky může běžný Čech procházející krajinou a venkovem setkat nejčastěji. A to skutečně v jejich fyzické podobě, byť jen v sádrovém provedení. Jak moc se ale současné postavičky s červenými čepicemi a plnovousy, obývající zahrady rodinných domů, podobají jejich dávným předobrazům?

Podle P. Janečka staří Seveřané věřili, že trpaslíci žijí celý život v úplné temnotě a podobně jako kameny tráví většinu času zcela bez hnutí. Díky tomu měli trpaslíci bledou, nezdravou pleť, podobnou pleti mrtvol, kterou doplňovaly dlouhé černé vlasy a vousy. Rozhodně ale nebyli malé, trpasličí postavy. Nejstarší severské prameny vypovídají zcela jasně o tom, že průměrný trpaslík byl stejně vysoký jako běžný člověk, nicméně svoji velikost mohl měnit. Ostatně trpaslíci prý občas měli stejná jména jako obři či byli uváděni v jejich výčtu. Celkově zmenšovat se trpaslíci začali až během středověku, kdy do starodávného folkloru pomalu začaly pronikat křesťanské vlivy. Podobný osud ostatně potkal i ostatní nadpřirozené bytosti, včetně jejich bratranců elfů. Již v pozdních severských ságách jsou tak trpaslíci popisováni jako bytosti malé postavy a ošklivé tváře, kteří začínají vystupovat v komických rolích. Pod vlivem nového náboženství byli vykreslováni jako oškliví a odpudiví, jejich charakteristickými rysy bylo pohanství a zlá vůle.

Revival trpaslíků možná nastartovala až varianta pohádky o Sněhurce a sedmi trpasličích od bratří Grimmů. Trpaslíci v ní ještě nebyli nijak výrazně individualizováni a neměli jména. V současnosti je většina spisovatelů pojímá jako svérázný a občas trochu horkokrevný národ žijící kdesi na periferii lidmi obývaného světa. Při konfrontaci s většinovou kulturou mají tendenci chovat se jako „tvrdohlaví zmetci v kovových helmách“ ovládaní neustálou touhou po zlatě. Svojská trpasličí kultura se tak mění v alegorii domorodých komunit, které v globalizovaném světě bojují o své přežití.

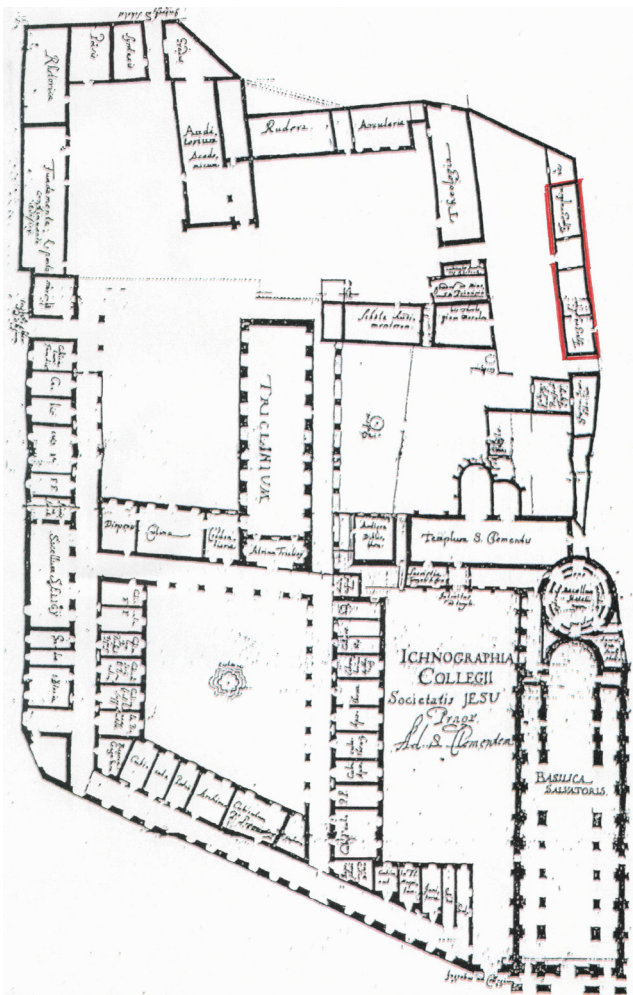
V současnosti je u nás největší popularizátorkou trpaslíků prof. Helena Haškovcová. Tato autorka dlouhé řady seriálních spisů píše ovšem zrovna o (především těch sádrových) trpasličích stylem, který někteří mohou vnímat jako skutečnou potupu těch původních. Její texty občas evokují pocit, jako by se jednalo o bezbranné plyšové hračky-náhradní rodiče, kteří jsou vždy po ruce a svoji instantní útěchu mohou poskytovat takřka

non stop: „Trpaslík je vždy nablízku, nikdy neodporuje, chápe naše starosti nebo se tak aspoň tváří, nevyrušuje, nevyptává se, nekritizuje a nechce a nemůže ublížit.“ Každý má ovšem právo vymyslet si takového trpaslíka, jakého potřebuje. Autorčina motivace hledat u trpaslíků odpočinek od jejích hlavních, převážně velmi vážných témat jako jsou stáří a smrt, se dá pochopit. Každopádně jde o velmi radikální proměnu: od bytostí lidského vzrůstu, obývajících svůj podzemní svět mimo starosti a ubíhání vnějšího světa, v miniaturní, instantní a vždy naslouchající utěšitele...

Střípky z Archivu NK ČR Tiskárny v Klementinu

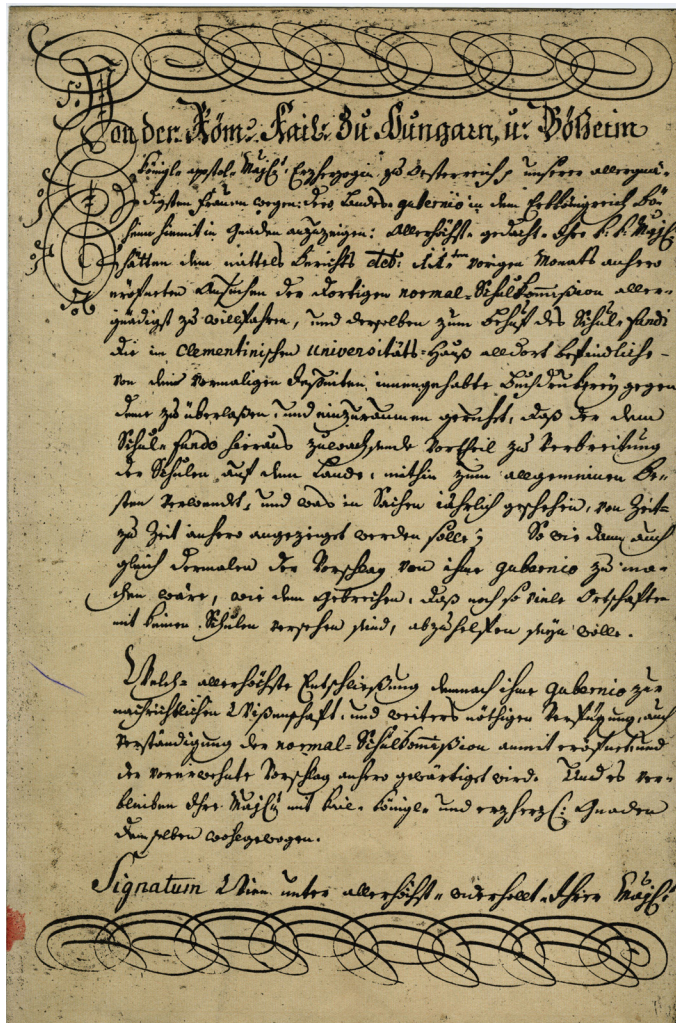
Kateřina Hekrdlová

V průběhu čtyř století existovaly v areálu Klementina tři tiskárny. Nejstarší z nich patřila jezuitskému řádu a původně sídlila v Karolinu. V roce 1636 se přesunula do některého z měšťanských domů, jež jezuité zakoupili a v nichž dočasně sídlila jezuitská kolej. Zde tiskárna pracovala tři roky. Poté se na 15 let přesunula do budovy na rohu ulic Husova a Zlatá, která později po stavebních úpravách sloužila jako Svatováclavský seminář.

Umístění Jezuitské tiskárny v Klementinu koncem 17. století.

Ve druhé polovině 17. století se Jezuitská tiskárna vrátila zpět do areálu Klementina a sídlila opět ve starší, dosud neadaptované zástavbě při dnešní Karlově ulici, jak můžeme vidět z plánu klementinského areálu, který byl zaslán spolu se zprávou o stavu koleje do římského generalátu v roce 1696. Nové budovy se dočkala až po roce 1709, kdy se začalo stavět po několikaleté přestávce na jihovýchodní straně klementinského areálu. Na parcelách původních měšťanských domů byl pro tiskárnu vybudován objekt s průjezdem do Karlovy ulice podle projektu Pavla Ignáce Bayera.

Dvorská kancelář píše 25. května 1776 guberniu ve věci převodu tiskárny v Klementinu na komisi pro normální školy.

Roku 1773 papež zrušil jezuitský řád a tiskárnu převzaly státní úřady. Klementinská tiskárna se tím stala nejstarší státní institucí svého druhu v Čechách a na Moravě. V květnu 1776 byla převedena pod správu nově zřízené komise normálních škol. V areálu Klementina působila pod názvem Tiskárna normální školy až do roku 1783, kdy se přestěhovala do klášterní budovy v Bartolomějské ulici.

Třetí klementinskou tiskárnou byla Tiskárna arcibiskupská, založená okolo roku 1630 kardinálem Harrachem při arcibiskupském semináři v Králově dvoře u Prašné brány. V průběhu své existence se

několikrát stěhovala, až byla v roce 1786 přičleněna k arcibiskupskému semináři, který sídlil již tři roky v Klementinu. Umístěna byla v přízemí jižního traktu kvadratury s okny na první nádvoří poblíž hlavního vchodu do areálu. Zde sídlila až do Machoňovy přestavby Klementina. Její prostory byly v průběhu druhé etapy v letech 1926–1929 adaptovány pro potřeby knihovny. V místnostech bývalé Arcibiskupské tiskárny našly umístění povinné výtisky, knihařství, nákup a literární muzea.

Ptejte se knihovny na Facebooku

Využíváte a sledujete službu *Ptejte se knihovny*? V tomto případě Vás možná potěší, že ji naleznete i na sociálních sítích. Konkrétně můžete sledovat stránku Ptejte se knihovny na Facebooku.

V příspěvcích najdete především zajímavé dotazy z různých oblastí, které byly zodpovězeny v rámci služby. *Ptejte se knihovny* Vám touto cestou nabízí pravidelný přísun informací a zajímavostí o věcech a událostech kolem nás. Mezi příspěvky Vás možná zaujme i rubrika „Mrkněte na...“, která odkazuje na nové zdroje volně na internetu. Sledováním stránek Vám neunikne žádná novinka ani událost spojená s touto službou.

Od roku 2010, kdy byla stránka *Ptejte se knihovny* na Facebooku založena, si ji „oblíbilo“ více než 725 lidí. Své příznivce má mezi tazateli, knihovny i běžnými uživateli Facebooku. Ze statistik vyplývá, že stránky *Ptejte se knihovny* na Facebooku nejvíce navštěvují ženy (64 %, muži 35%) ve věku od 25 do 35 let. Ať jste ovšem žena či muž v jakémkoliv věku, budeme rádi, pokud stránky *Ptejte se knihovny* na Facebooku objevíte a oblíbíte si je.

Kalendárium aneb víte, že ...

... v březnu ...

... před 130 lety, 1. 3., se narodil **Oskar Koschka**, rakouský malíř, grafik, básník a dramatik, po otci Čech; v letech 1934–1938 žil a tvořil v Praze, přijal i československé občanství, v r. 1936 namaloval portrét prezidenta Masaryka.

... před 45 lety, 1. 3., zemřel **František Hrubín**, básník, prozaik a dramatik.

... před 310 lety, 3. 3., zemřel **Johann Pachelbel**, německý varhaník, skladatel a pedagog, autor mnoha duchovních i světských skladeb.

Joh. Pachelbel.

... před 165 lety, 5. 3., se narodil **Václav Brožík**, malíř a kreslíř; zemřel před 115 lety, 15. 4. 1901.

... před 285 lety, 8. 3., zemřel **Ferdinand Maxmilián Brokoff**, sochař a řezbář, spolu se svým otcem a bratrem patřili k předním představitelům baroka.

... před 55 lety, 16. 3., zemřel **Václav Talich**, dirigent.

... před 120 lety, 17. 3., se narodil **Josef Sudek**, fotograf.

... před 40 lety, 18. 3., zemřel **Norbert Frýd**, spisovatel, diplomat, cestovatel a fotograf.

... před 75 lety, 29. 3., zemřel **František Topič**, pražský knihkupec a nakladatel, který na přelomu 19. a 20. století vybudoval na Národní třídě z malého knihkupectví velký nakladatelský dům, v němž byla i prodejna uměleckých předmětů a výstavní síň, známá jako Topičův salon.

... před 385 lety, 31. 3., zemřel **John Donne**, anglický básník a kazatel, představitel metafyzické poezie.

... v dubnu ...

... před 105 lety, 4. 4., se narodil **Václav Čtvrtek** (vl. jm. Václav Cafourek), autor pohádek a knih pro děti a mládež. Po absolvování reálného gymnázia studoval na PF UK, poté působil dlouho jako úředník. V letech 1949–59 pracoval v Československém rozhlasu nejprve jako dramaturg, nakonec jako vedoucí vysílání vědy a techniky pro mládež. Od roku 1960 se stal spisovatelem z povolání. Časopisecky publikoval Václav Čtvrtek především v dětských periodikách. V Čs. rozhlasu zveřejňoval do konce svého života nespočet prací pro děti a mládež. Od druhé poloviny 50. let spolupracoval i s televizí, mimořádné popularity v ní dosáhl zejména svými pohádkovými příběhy do Večerníčku.

... před 190 lety, 9. 4., se narodil **Charles Baudelaire**, francouzský básník a překladatel, první z řady tzv. prokletých básníků.

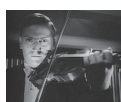

... před 125 lety, 9. 4., se narodil **Vlasta Burian** (celým jménem Josef Vlastimil Burian), český divadelní a filmový herec, známý jako Král komiků, také režisér, zpěvák, divadelní ředitel, sportovec, podnikatel, spisovatel, mim a imitátor, který se díky své nespoutané živelnosti a hereckému talentu vypracoval mezi skutečné hvězdy českého filmu a divadla. Byl jedním z nejpobulárnějších herců za první republiky, po válce byl však neprávem nařčen z kolaborace a odsouzen. Jeho obliba trvá dodnes, jak dokazují časté reprízy jeho filmů.

... před 105 lety, 16. 4., zemřel **Josef Richard Vilímek st.**, český vydavatel. Již od mládí projevoval literární talent

a publikoval v různých časopisech, po dokončení studií pracoval jako novinář. V roce 1858 by spoluzakladatelem časopisu Humoristické listy a Slovanského knihkupectví, které však v roce 1867 opustil. Rok nato byl Vilímek zvolen do Českého zemského sněmu. V roce 1872 Vilímek otevřel svou vlastní tiskárnu a v roce 1884 založil moderní vydavatelství Josef Richard Vilímek, známé též pod názvem Josef R. Vilímek, JR Vilímek nebo jenom Vilímek. Společně s vydavatelstvími Jana Otta a Františka Topiče se Vilímek stal jedním z nejslavnějších vydavatelství přelomu 19. a 20. století.

... před 400 lety, 22. 4., zemřel **Miguel de Cervantes y Saavedra**, španělský dramatik a prozaik.

... před 100 lety, 22. 4., se narodil **Yehudi Menuhin** (plným jménem a titulem Baron Menuhin of Stoke d'Abernon), houslový virtuos a dirigent narozený v USA.

... před 400 lety, 23. 4., zemřel **William Shakespeare**, anglický dramatik a básník.

... před 125 lety, 23. 4., se narodil **Sergej Sergejevič Prokofjev**, ruský skladatel, klavírista a dirigent.

... před 85 lety, 23. 4., se narodil **Radek Pilař**, malíř, grafik, ilustrátor, filmový výtvarník a režisér animovaných filmů.

Výstavní chodba – přízemí **KNIHY ZNOVU NALEZENÉ**

31. 3. – 21. 5. / po – so 9–19 h.

Vstupné 10 Kč (čtenáři NK ČR zdarma)

Výstava, pořádaná na závěr stejnojmenného projektu, ukazuje historii rezervních fondů Národní knihovny ČR. Knihy se do držení knihovny dostaly po 2. světové válce, kdy bylo na území Československa zajištěno značné množství zkonfiskovaných či zavlčených knih, které původně náležely do knihoven nejrůznějších spolků, institucí či soukromých vlastníků.

U vytipovaných 12.000 svazků byla provedena základní evidence a popis dokumentů, aby bylo možné je zpřístupnit odborníkům i paměťovým institucím. Paralelně probíhal také archivní a historický výzkum, zahrnující i vyjasnění právních otázek. Výstava přibližuje mnohdy spletité a zdoluhavé putování těchto knižních dokumentů.

Zveme vás

Výstavní chodba – přízemí **PŘÍBĚHY MÍST** **topografie soudobé paměti národa** 18. 1. – 15. 3. / po – so 9–19 h.

Výstava je výstupem ze stejnojmenného projektu, jehož řešiteli jsou Ústav pro soudobé dějiny AV ČR spolu s Ústavem slovansko-germánských studií při Filozofické fakultě UJEP v Ústí nad Labem. Hlavním cílem projektu je snaha o zmapování míst zatížených událostmi mezi lety 1948 - 1989. Výstava pak pomocí stojek a katalogu prezentuje některé vybadané výsledky. Podstatným smyslem instalace je ale badatelské místo, kde lze pracovat s elektronickou databází www.pametnimista.usd.cas.cz/, která je hlavním výstupem projektu Národní kulturní identity (NAKI) financovaného Ministerstvem kultury ČR.

Galerie Klementinum

Mariánské náměstí 190/5, vchod B2

MOZART & PRAHA oči Marka Podwala

14. 4. – 22. 5. / út – ne 10.30–18 h.

Vstupné zdarma

V rámci oslav mozařtových výročí představuje Národní knihovna ČR fragment tvorby amerického lékaře a kreslíře Marka Podwala. V jeho kresbách, zobrazujících obdiv Pražanů k Mozartovi, se snoubí historie a legendy. Výstava je doplněna unikátními archívaliiemi z fondu Hudebního oddělení.

Více informací na www.nkp.cz

Slovanská knihovna zve: UDÁLOSTI A VZPOMÍNKY SEMENA NIKOLAJEVA.

10. 3. / od 17 h.

Zasedací sál Národní knihovny ČR,
(vchod A, výtah „Sever“, 2. patro).

Besedu s Dmitrijem Pliseckým a představení knihy vzpomínek S. Nikolajeva „Vospominanija“ pořádá Slovanská knihovna a spolek Ruská tradice.

Moji doslidžennja istoriji ta sučasnosti ukrajins'koji movy: dorobok ostannich rokov (Moje vědecké úvahy nad dějinami a současností ukrajinštiny: práce posledních let)

15. 3. / od 18 h.

Zasedací sál Národní knihovny ČR,
(vchod A, výtah „Sever“, 2. patro).

Přednáška předsedy Mezinárodní asociace ukrajinistů prof. Michaela Mosera (Institut für Slawistik, Philologisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät, Universität Wien). Pořádá Slovanská knihovna. Přednáška bude pronesena v ukrajinštině. Tlumočení není zajištěno.

Více informací na www.nkp.cz/slovanska-knihovna

